

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale,

în contencios administrativ, înaintată la acțiunea lui Valeriu Baluțel împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind contestarea actului administrativ individual defavorabil și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil,

împotriva deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

*(Dosarul nr. 3ra-927/23
PIGD 2-22081816-01-3ra-11092023)*

Motivarea insuficientă a hotărârii privind perioada pentru care se recalculează pensia stabilită anterior subiecților vizați de Legea 1544/1993. Omisiunea de a analiza argumentele esențiale invocate de recurentă în raport cu normele imperative și cadrul legal aplicabil.

Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, jud. V. Chiselița
Curtea de Apel Chișinău, jud. G. Mîra, A. Bostan, G. Dașchevici

17 septembrie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Oxana Parfeni,

Diana Stănilă, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 09 iunie 2022, Valeriu Baluțel a depus cerere de chemare în judecată împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care a solicitat anularea deciziei Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei nr. 17/2022/2573 din data 14 martie 2022 de respingere a cererii de recalculare a vechimii în muncă cu avantaje, anularea ca ilegală a deciziei Casei Naționale de Asigurări Sociale înserată în răspunsul nr. B-872/22 din data 05 mai 2022, obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale de a emite actul administrativ individual favorabil cu privire la recalcularea vechimii în muncă cu includerea avantajelor, prin calcularea a două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, pe care a prestat-o în funcția de șef al Izolatorului de detenție Provizorie al Secției raionale a afacerilor interne Orhei, în perioada 31 octombrie 1984 - 01 august 1994, conform certificatului eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei din 06 ianuarie 2022 nr. 34/44-228 și a certificatului de rectificare nr. 34/44-5515 din 15 aprilie 2022, care constituie 19 ani, 06 luni, 02 zile, odată cu intervenirea unor circumstanțe ce justifică majorarea cuantumului pensiei, recalcularea cuantumului pensiei în urma recalculării vechimii în muncă cu avantaje și achitarea diferenței de pensie, formată în rezultatul recalculării pensiei, cu aplicarea indexărilor corespunzătoare, începând cu data apariției dreptului la pensie - 01 noiembrie 1995, încasarea de la Casa Națională de Asigurări Sociale în beneficiul lui Valeriu Baluțel a cheltuielilor de judecată în sumă de 4 700 lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică.

2. În motivarea cererii de chemare în judecată Valeriu Baluțel a indicat că, în perioada 02 martie 1977 - 01 noiembrie 1995 a îndeplinit serviciul în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, fără întrerupere, astfel vechimea constituie 18 ani, 07 luni, 29 zile, fapt atestat prin înscrierea în carnetul de muncă și certificatul eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei nr. 34/44 - 228 din 06 ianuarie 2022, fiind concediat cu dreptul de a primi pensie pe linia Ministerului Afacerilor Interne.

3. Pe parcursul activității, în perioada 31 octombrie 1984 - 01 august 1994 a deținut funcția de șef al Izolatorului de detenție provizorie al Secției raionale a afacerilor interne Orhei.

4. Începând cu 01 noiembrie 1995 i-a fost acordat statut de pensionar pentru vechime în muncă, stabilită de către Ministerul Afacerilor Interne, în

conformitate cu Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544 din 23 iunie 1993, calculându-i-se o vechime totală de 20 ani, 09 luni, 11 zile.

5. Reclamantul a menționat că la momentul pensionării, Ministerul Afacerilor Interne, organul abilitat la acel moment, nu a calculat vechimea în muncă cu avantaje conform Hotărârii Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994. Astfel, în legătură cu reexaminarea pensiei pentru vechime în muncă cu avantaje, s-a adresat Inspectoratului de Poliție Orhei în vederea eliberării, în baza ordinului MAI nr. 96 din 20 martie 2018 cu privire la recunoașterea unor înlesniri pentru stabilirea pensiei anumitor categorii de funcționari publici cu statut special și militari din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, a confirmării înlesnirilor pentru perioada activității în cadrul subdiviziunilor de pază, escortare și deținere a persoanelor reținute și arestate în izolatoarele de urmărire penală (izolatoare de detenție provizorie).

6. Conform certificatului eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei nr. 34/44 - 228 din 06 ianuarie 2022, rectificat prin certificatul nr. 34/44 - 5515 din 15 aprilie 2022, în perioada 31 octombrie 1984 - 01 august 1994 (09 ani, 09 luni, 01 zile), a activat în funcție de șef al Izolatorului de detenție provizorie al Secției raionale a afacerilor interne Orhei, iar în conformitate cu pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994, vechimea în muncă cu înlesniri pentru această perioadă (2 zile vechime în muncă pentru 1 zi de serviciu) constituie 19 ani, 06 luni, 02 zile.

7. Astfel, reclamantul a indicat că vechimea în muncă pentru perioada de activitate în Izolatorul de detenție provizorie de 09 ani, 09 luni, 01 zile nu a fost calculată cu avantaje (2 luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu), care constituie 19 ani, 06 luni, 02 zile, iar acest fapt a influențat asupra stagiului de muncă și respectiv asupra cuantumului pensiei calculate, care au fost substanțial diminuate.

8. Totodată, Valeriu Baluțel a menționat că suma pensiei neprimite, din motivul calculării eronate a vechimii în muncă, urmează a fi recalculată și achitată fără limită de timp, în baza certificatului nr. 34/44-228 din 06 ianuarie 2022 și a certificatului de rectificare nr. 5515 din 15 aprilie 2022, eliberat de Inspectoratul de poliție Orhei, or, nu a primit pensia cuvenită din vina organului care i-a stabilit-o, iar neachitarea acesteia în momentul depistării erorii, constituie o lipsire nejustificată de valoarea patrimonială care i se cuvine în baza legii.

9. Având în vedere, că începând cu 01 ianuarie 2017 Casa Națională de Asigurări Sociale a preluat atribuțiile de stabilire și plată a pensiilor persoanelor din trupele organelor afacerilor interne, fiind astfel, instituția abilitată cu competența de achitare a pensiilor și alocațiilor lunare persoanelor din trupele organelor afacerilor interne, prin urmare, Casa Națională de Asigurări Sociale este organul abilitat prin lege cu competența de recalculare a pensiei colaboratorilor organelor afacerilor interne.

10. Reclamantul a relatat că a prezentat certificatul nr. 34/44-228 din 06 ianuarie 2022 eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei, Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei în vederea emiterii actului administrativ individual favorabil de reexaminare a dreptului la pensie în temeiul vechimii în muncă cu avantaje, prin calcularea a două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, prestată în cadrul Izolatorului de detenție provizorie al Secției raionale a afacerilor interne Orhei pentru perioada 31 octombrie 1984 - 01 august 1994, odată cu intervenirea unor circumstanțe ce justifică majorarea cuantumului pensiei, precum și recalcularea și achitarea diferenței de pensie, formată în urma majorării cuantumului pensiei reexaminată pentru perioada anterioară, începând cu 01 noiembrie 1995.

11. Potrivit răspunsului Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei nr. 1157 din 17 martie 2022 și a deciziei nr. 17/2022/2573 din 14 martie 2022, s-a respins cererea de recalculare a vechimii în muncă și, respectiv, a recalculării pensiei, pe motiv că perioada de activitate în cadrul izolatorului de detenție provizorie nu poate fi raportată la prevederile pct. 8, lit. d) al Hotărârii Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994.

12. Reclamantul a menționat că, în data de 20 aprilie 2022 a depus cerere prealabilă către Casa Națională de Asigurări Sociale, solicitând anularea deciziei Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei nr. 17/2022/2573 din 14 martie 2022 de respingere a cererii de reexaminare a dreptului la pensie în temeiul vechimii în muncă cu avantaje, începând cu data apariției dreptului la pensie - 01 noiembrie 1995, cu emiterea actului administrativ individual favorabil, prin reexaminarea dreptului la pensie în temeiul vechimii în muncă cu avantaje, aplicând două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, prestată în funcția de șef al Izolatorului de detenție Provizorie al Secției raionale a afacerilor interne Orhei în perioada 31 octombrie 1984 - 01 august 1994.

13. Prin răspunsul/decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale, nr. B-872/22 din 05 mai 2022, cererea prealabilă a fost respinsă ca neîntemeiată.

14. Valeriu Baluțel a susținut că în speță este aplicabilă Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994, care reglementează modul de stabilire a pensiei și identificarea condițiilor deosebite de satisfacere a serviciului și cererea urmează a fi admisă. De asemenea a indicat că, colaboratorii care efectuează serviciul de pază, escortare și deținere a persoanelor reținute și arestate în izolatoarele de urmărire penală (izolatoare de detenție provizorie), în prezent au dreptul la calcularea vechimii în muncă cu avantaje, calculându-se 2 luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu în ordinea prevăzută de pct. 8, lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994.

15. Prin urmare, la momentul eliberării din serviciu, eronat i s-a calculat vechimea în serviciu, deoarece avea dreptul la calcularea vechimii în muncă cu avantaje, așa cum la momentul pensionării, erau în vigoare prevederile pct. 8, lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994.

16. În opinia reclamantului suma pensiei neprimite din motivul calculării eronate a vechimii în muncă, urmează a fi recalculată și achitată fără limită de timp, calculată în baza certificatului nr. 34/44 - 228 din 06 ianuarie 2022 și a certificatului de rectificare nr. 34/44 - 5515 din 15 aprilie 2022, eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei, iar neachitarea acesteia în momentul depistării erorii, constituie o lipsire nejustificată de valoarea patrimonială care i se cuvine în baza legii.

17. Suplimentar, Valeriu Baluțel a menționat că pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994 operează cu definiții generale de instituții penitenciare de tip închis, izolatoarele de urmărire penală și instituții destinate pentru deținerea și tratarea bolnavilor contagioși și bolnavilor psihici, precum și la lucrări de subteran. Deci, catalogarea de către Casa Națională de Asigurări Sociale, a activității în Izolatorul de detenție provizorie ca nefiind atribuită la activități în condiții deosebite, deoarece nu este expres invocată în lista instituțiilor penitenciare, reprezintă o interpretare denaturată/distinctivă a normelor Hotărârii Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994.

18. Reclamantul a susținut că, în subordinea organelor afacerilor interne activau izolatoare de urmărire penală (la nivel intern denumite izolatoare de detenție provizorie), care sunt identice scopului de instituire și specificului activității izolatoarelor de urmărire penală - de pază, escortare și deținere a persoanelor reținute sau arestate. Or, respingerea cererii pe motivul necorespunderii denumirii subdiviziunii, fără a lua în calcul scopul creării și genul de activitate al acesteia, care este identică izolatoarelor de urmărire penală, este ilegală. Drept urmare, decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale este una vădit ilegală, deoarece denotă o respingere formală abuzivă a cererii prealabile.

19. Cu referire la cheltuielile de judecată reclamantul a indicat că, în legătură cu lipsa cunoștințelor în domeniul jurisprudenței, a încheiat contractele de asistență juridică nr. 10 din 01 aprilie 2022 și nr. 12 cu avocatul Viorica Martalog, pentru prestarea serviciilor juridice, conform bonului de plată cu seria GL nr. 016578 din 07 iunie 2022 a achitat suma de 3 500 lei.

POZIȚIA INSTANȚEI DE FOND

20. Prin hotărârea din 24 ianuarie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Valeriu Baluțel, s-au anulat decizia Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei nr. 17/2022/2573 din 14 martie 2022 privind respingerea cererii de recalculare a pensiei și decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B-872/22 din 05 mai 2022 emisă la soluționarea cererii prealabile.

S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ prin care să recalculeze mărimea pensiei pentru vechime în

muncă, reieșind din vechimea totală de 30 ani, 05 luni, 12 zile și să achite diferența pensiei recalculate începând cu data stabilirii inițiale - 01 noiembrie 1995.

S-a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul lui Valeriu Baluțel, suma de 4 700 lei, cu titlu de cheltuieli pentru asistență juridică. În rest acțiunea a fost respinsă.

21. Hotărârea instanței de fond a fost contestată cu apel, în termen la 09 februarie 2023, de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

22. Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 13 iunie 2023 a respins cererea de apel declarată de Casa Națională de Asigurări Sociale cu menținerea hotărârii Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani din 24 ianuarie 2023, a încasat de la Casa Națională de Asigurări Sociale în beneficiul lui Valeriu Baluțel suma de 1 500 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

23. Instanța de apel, în temeiul art.54 din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544 din 23 iunie 1993, a concluzionat că cererea de chemare în judecată este întemeiată, deoarece eroarea organului cu atribuții de stabilire și calculare a pensiei a condus la situația în care lui Valeriu Baluțel, începând cu data stabilirii pensiei și până în prezent, i-a fost achitată o pensie mai mică, eroare ce urma a fi corectată de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

24. În data de 24 august 2023 a depus recurs Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei instanței de apel, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel, cu pronunțarea unei noi decizii.

25. În motivarea recursului Casa Națională de Asigurări Sociale a invocat dezacordul cu soluția adoptată, menționând că instanța de apel nu a analizat multilateral actele normative și legislația în vigoare ce reglementează astfel de litigii.

26. Totodată, a relatat că decizia adoptată este neîntemeiată și rezidă din interpretarea în mod eronat a legii materiale aplicabile și anume a pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994.

27. Autoritatea recurentă a susținut că instanța de apel a emis o decizie pripită fapt ce se datorează lipsei analizării argumentelor invocate de Casa Națională de Asigurări Sociale în cererea de apel și anume a legalității certificatului emis de Inspectoratul de Poliție Orhei nr. 34-44-228 din 06 ianuarie 2022 în care se reflectă vechimea în muncă a intimatului calculată cu înlesnirile de două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu conform ordinului Ministerului Afacerilor Interne nr. 96 din 20 martie 2018

pentru perioada de activitate în cadrul Izolatorului de detenție provizorie 31 octombrie 1984 – 01 august 1994.

28. Casa Națională de Asigurări Sociale a menționat că certificatul nominalizat este nul din oficiu din motiv că prevederile actului normativ care au stat la baza emiterii acestuia depășesc prevederile actului normativ în temeiul căruia a fost emis, or, în legislația națională nu există un act normativ care să prevadă acordarea înlesnirilor de două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu pentru colaboratorii Ministerului Afacerilor Interne care au activat sau activează în cadrul izolatorului de detenție provizorie

29. Instanța de apel cât și instanța de fond urma să aprecieze dacă la calcularea vechimii în muncă a intimatului pentru perioadele de activitate în cadrul Izolatorului de detenție provizorie, urmează a fi aplicat pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 78/1994, în care este prevăzut expres modalitatea acordării înlesnirilor la calcularea vechimii în muncă pentru stabilirea pensiei în conformitate cu prevederile Legii nr. 1544/1993.

30. La caz, certificatul nr. 34-44-228 din 06 ianuarie 2022 eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei este nul, or, intimatul nu a activat într-o instituție penitenciară cum este reglementat în pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78/1994.

31. Instanței de apel a confundat activitatea militarilor dintr-o instituție penitenciară asupra căreia se răsfrânge Legea nr. 300/2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare, cât și Legea nr. 1036/1996 cu privire la sistemul penitenciar abrogată la data 16 mai 2018 care garantează expres acordarea înlesnirilor respective cu activitatea militarilor în cadrul Izolatorului de detenție provizorie din cadrul Inspectoratului de Poliție care nu este o instituție penitenciară, asupra căreia se răsfrânge Legea nr. 320/2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, care la rândul său nu prevede acordarea înlesnirilor de două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu pentru colaboratorii care activează în cadrul izolatorului de detenție provizorie.

32. În acest context, Casa Națională de Asigurări Sociale a susținut că intimatul nu întrunește condițiile enumerate, deoarece, a activat în cadrul Izolatorului de detenție provizorie al IP Orhei care nu este o instituție penitenciară și nu se regăsește în pct. 8 lit. d) al Hotărârii Guvernului nr. 78/1994.

33. Reieșind din cele expuse supra, temei de stabilire a pensiei pentru vechime în muncă în conformitate cu datele reflectate în certificatul nr. 34-44-228 din 06 ianuarie 2022 eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei nu există.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

34. Art. 22, alin. (1) din Codul administrativ prevede următoarele:

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”

35.Art. 193 alin. (3) și (3¹) din Codul administrativ stabilește că:

„Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători, iar completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”

36.Art. 194 alin. (2) din Codul administrativ prevede că:

„În procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.”

37.Art. 195 din Codul administrativ reglementează următoarele:

„Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169–171.”

38.Art. 219, alin. (1) din Codul administrativ prevede că:

„Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.”

39.Art. 244 alin. (1) din Codul administrativ prevede următoarele:

„Hotărârile curții de apel că instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs. Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

40.Art. 244, alin. (2) coroborat cu art. 231, alin. (2) din Codul administrativ, reglementează că:

„Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

41.Art.245 din Codul administrativ prevede următoarele:

„Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.”

42.Art. 445¹ alin. (1), lit. b) din Codul administrativ stabilește că:

„Recursul este admis dacă prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție”

43.Art. 247 din Codul administrativ prevede că:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 245¹

alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

44.Art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ statuează că:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

45.Art. 1 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, stabilește că:

„Militarii care îndeplinesc serviciu prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri beneficiază de dreptul la pensie viageră pentru vechime în muncă, dacă au vechimea respectivă în serviciu militar și în organele afacerilor interne.

Militarii, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care au devenit persoane cu dizabilități în condițiile prezentei legi au dreptul la pensie de dizabilitate.

Familiile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri decedate sau căzute la datorie au dreptul la pensie în cazul pierderii întreținătorului.”

46.Art. 7 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:

„Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, familiilor lor care au concomitent dreptul la diferite pensii de stat li se stabilește o singură pensie, la alegerea lor.”

47.Art. 13, lit. a) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 prevede că:

„Dreptul la pensie pentru vechime în serviciu îl au militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care la 1 iulie 2011 au o vechime în serviciu de cel puțin 20 de ani.”

48.Art. 48 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 statuează că:

„Pensiile militarilor în termen, ale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, ale ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și ale membrilor familiilor acestora se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări Sociale, în modul stabilit de Guvern.”

49.Art. 51 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:

„În cazul apariției unor circumstanțe care implică modificarea mărimilor pensiilor stabilite pentru militarii în termen și familiile acestora, recalcularea pensiilor se efectuează în termenele stabilite de Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii.

Recalcularea pensiilor pentru militarii care au îndeplinit serviciu prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și pentru funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri și pentru familiile acestora se efectuează de la data de 1 a lunii următoare celei în care au survenit circumstanțele ce cauzează modificarea mărimii pensiei. Totodată, dacă pensionarul beneficiază de dreptul la majorarea pensiei, diferența de pensie i se poate plăti doar pentru 12 luni trecute.”

50.Art. 54 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:

„Suma pensiei calculată pentru pensionarii din rândurile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile acestora și nesolicitată la timp se plătește pentru perioada precedentă, însă cel mult pentru 3 ani premergători datei solicitării pensiei. Sumele pensiei neprimite la timp din vina organelor care au stabilit sau care plătesc pensia se plătesc pentru perioada precedentă fără limite în timp.”

51.Art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 reglementează că:

„Recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.”

ASPECTE DE PROCEDURĂ

52. Referitor la termenul de declarare a recursului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată public la 13 iunie 2023. Conform extrasului din poșta electronică a Curții de Apel Chișinău, dispozitivul deciziei a fost notificată autorității recurente, prin intermediul poștei electronice, la 21 iunie 2023, iar motivarea deciziei la 21 august 2023.

Recursul nemotivat a fost depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale la 21 iunie 2023, iar motivarea recursului a fost prezentată la 24 august 2023. (f.d.123-125)

În asemenea circumstanțe completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal.

53. La 11 septembrie 2023 Curtea Supremă de Justiție a expediat copia recursului în adresa intimatului Valeriu Baluțel și a reprezentantului acestuia avocatului Victoria Martalog prin intermediul oficiului poștal.

54. Potrivit avizelor de recepție avocatul Victoria Martalog a recepționat copia recursului la 14 septembrie 2023, iar Valeriu Baluțel la 28 septembrie 2023.

55. Instanța de recurs menționează că deși intimatul și avocatul acestuia au recepționat copia recursului depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale nu au beneficiat de dreptul său și nu au formulat obiecții asupra argumentelor invocate în recurs.

56. În speță, completul de judecată nu a considerat oportun de a cita participanții la proces și reprezentanții acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele autorității recurente au fost expuse cu suficientă claritate, iar intimatul și reprezentantul acestuia nu au depus diligență și nu a prezentat instanței de recurs opinia asupra recursului înaintat de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

MOTIVAREA INSTANȚEI

57. Studiind materialele dosarului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale întemeiat și care urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

58. Completul de judecată consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac v. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit cărora, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

59. Recapitulând esența litigiului, în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține starea de fapt constatată de instanțe și confirmată de părți.

Astfel, probatoriul acumulat la materialele dosarului, precum și din dosarul administrativ rezultă că, începând cu data de 01 noiembrie 1995 Valeriu Baluțel este beneficiar de pensie pentru vechime în muncă calculată de 20 ani, 09 luni și 11 zile.

În data de 15 februarie 2022 Valeriu Baluțel s-a adresat Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei cu cerere privind recalcularea pensiei. Organul social prin decizia nr. 17/2022/2573 din 16 martie 2022 a refuzat în recalcularea pensiei, deoarece perioadele de activitate în cadrul izolatorului de detente provizorie nu pot fi raportate la prevederile pct. 8, lit. d) din Hotărârea nr. 78/1994. (f.d.2 dosarul administrativ)

Deoarece a primit refuz, la 21 aprilie 2022, Valeriu Baluțel a depus cerere prealabilă, prin care a solicitat anularea deciziei nr. 17/2022/2573 din 16 martie 2022 privind refuzul în recalcularea pensiei. (f.d.7-16 dosarul administrativ)

Casa Națională de Asigurări Sociale prin răspunsul nr. B-872/22 din 05 mai 2022 a respins cererea prealabilă ca fiind neîntemeiată. (f.d.19-20 dosarul administrativ)

60. Valeriu Baluțel prin prezenta acțiune a solicitat anularea deciziei Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei nr. 17/2022/2573 din data 14 martie 2022, anularea deciziei Casei Naționale de Asigurări Sociale, obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale de a emite actul administrativ individual favorabil cu privire la recalcularea vechimii în muncă cu includerea avantajelor, prin calcularea a două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, pe care a prestat-o în funcția de șef al Izolatorului de detenție Provizorie al Secției raionale a afacerilor interne Orhei, în perioada 31 octombrie 1984 - 01 august 1994, care constituie 19 ani, 06 luni, 02 zile, începând cu data apariției dreptului la pensie - 01 noiembrie 1995 și încasarea cheltuielilor de judecată.

61. Fiind investită cu examinarea cauzei Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani prin hotărârea din 24 ianuarie 2023 a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Valeriu Baluțel, a anulat decizia Casei teritoriale de asigurări sociale Orhei nr. 17/2022/2573 din 14 martie 2022 și decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B-872/22 din 05 mai 2022, a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ prin care să recalculeze mărimea pensiei pentru vechime în muncă, reieșind din vechimea totală de 30 ani, 05 luni, 12 zile și să achite diferența pensiei recalculate începând cu data stabilirii inițiale - 01 noiembrie 1995, a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul lui Valeriu Baluțel, suma de 4 700 lei, cu titlu de cheltuieli pentru asistență juridică. În rest acțiunea a fost respinsă.

62. Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 13 iunie 2023 a respins cererea de apel declarată de Casa Națională de Asigurări Sociale cu menținerea hotărârii Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani din 24 ianuarie 2023, a încasat de la Casa Națională de Asigurări Sociale în beneficiul lui Valeriu Baluțel suma de 1 500 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

63. Cercetând materialele administrate instanța de recurs constată că instanțele de judecată ierarhic inferioare au obligat Casa Națională de Asigurări Sociale în condițiile legii să emită act administrativ individual favorabil prin care să dispună recalcularea pensiei pentru vechime în serviciu lui Valeriu Baluțel, cu achitarea diferenței pensiei, începând cu data survenirii dreptului - 01 noiembrie 1995, luându-se în considerare certificatul nr. 34/44 - 228 din 06 ianuarie 2022 și certificatul de rectificare nr. 34/44 - 5515 din 15 aprilie 2022, eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei.

64. Astfel, analizând motivele soluției supuse criticii în recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale, completul de judecată ajunge la concluzia că decizia instanței de apel nu poate fi menținută din cauza

deficiențelor în motivare. Or, instanța de apel nu a furnizat o motivare adecvată și clară cu privire la obligația Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i achita lui Valeriu Baluțel pensia neachitată, începând cu data survenirii dreptului – 01 noiembrie 1995, luându-se în considerare certificatul nr. 34/44 - 228 din 06 ianuarie 2022 și certificatul de rectificare nr. 34/44 - 5515 din 15 aprilie 2022, eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei.

65. Însă, în ciuda concluziilor favorabile aduse de prima instanță și instanța de apel în privința cererii reclamantului de a recalcula și achita pensia începând cu data survenirii dreptului – 01 noiembrie 1995, instanța de recurs a constatat că hotărârile acestora nu au abordat în mod corespunzător aspectul vădit al responsabilității organului de asigurări sociale care stabilește sau plătește pensia.

66. Aceste concluzii nu aduc în discuție responsabilitatea Casei Naționale de Asigurări Sociale pentru neplata pensiei cu înlesniri, începând cu data survenirii dreptului, luându-se în considerare certificatul nr. 34/44 - 228 din 06 ianuarie 2022 și certificatul de rectificare nr. 34/44 - 5515 din 15 aprilie 2022, eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei. Or, conform legislației, suma pensiei calculate și neachitate la timp trebuie acordată pentru perioada precedentă, dar nu pentru mai mult de trei ani înainte de data solicitării pensiei.

67. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atrage atenția asupra faptului că decizia instanței de apel creează o impresie rezonabilă de superficialitate, or, instanța de apel nu a analizat în ce măsură recalcularea dispusă respectă limitele prevăzute de lege, în special art. 54, precum și art. 61 din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993, care reglementează perioada pentru care poate fi efectuată recalcularea pensiei.

68. Potrivit art. 54 și art. 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, recalcularea pensiei poate fi efectuată doar în anumite condiții: dacă Casa Națională de Asigurări Sociale este vinovată de neacordarea recalculării, pensia poate fi achitată pentru întreaga perioadă restantă, fără limită temporală; dacă refuzul recalculării s-a bazat pe o interpretare juridică a legislației și nu pe o inacțiune nejustificată a Casei Naționale de Asigurări Sociale, recalcularea poate fi aplicată doar pentru 12 luni anterioare solicitării.

69. Însă, în esență, instanța de apel nu a analizat dacă refuzul recalculării de către Casa Națională de Asigurări Sociale a fost determinat de o eroare administrativă sau de aplicarea unei norme legale. Această distincție este esențială pentru stabilirea întinderii obligației Casei Naționale de Asigurări Sociale și pentru aplicarea corectă a prevederilor legale.

70. Astfel, instanțele de judecată nu au motivat aspectul menționat, iar aceasta poate ridica întrebări cu privire la motivele acestei decizii. În lipsa unei motivări clare, există incertitudini în ceea ce privește raționamentul instanței și modul în care a fost aplicată legea în acest caz.

71. Conform prevederii art. 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, recalcularea pensiilor se face pe baza documentelor disponibile la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă reclamantul prezintă ulterior acte suplimentare care ar putea majora pensia, recalcularea se va face pentru perioada precedentă, dar nu pentru mai mult de 12 luni de la depunerea acestor acte și nu înainte de data punerii în aplicare a legii relevante.

72. Completul de judecată menționează că existența unei norme care exclude dreptul de a beneficia de anumite plăți, nu poate fi interpretată ca o vină pe care o poartă organul de asigurări sociale care stabilește sau plătește pensia.

73. Deci, la caz instanțele de judecată nu au motivat în niciun fel concluzia de a recalcula și încasa lui Valeriu Baluțel pensia neachitată, începând cu data survenirii dreptului – 01 noiembrie 1995, luându-se la bază certificatul nr. 34/44 - 228 din 06 ianuarie 2022 și certificatul de rectificare nr. 34/44 - 5515 din 15 aprilie 2022, eliberat de Inspectoratul de Poliție Orhei, la situația în care normele citate supra prevăd o perioadă de cel mult 3 ani sau o perioadă de 12 luni. Prin urmare, este esențial ca instanța să examineze responsabilitatea organului de asigurări sociale în ceea ce privește recalcularea pensiei pentru perioada menționată de Valeriu Baluțel.

74. În cazul din speță, instanța de apel a dispus recalcularea pensiei pentru întreaga perioadă începând cu 01 noiembrie 1995, fără a verifica dacă această aplicare retroactivă este justificată de culpa Casei Naționale de Asigurări Sociale. O astfel de analiză este necesară pentru respectarea principiului legalității și pentru determinarea corectă a drepturilor reclamantului. În lipsa acestei analize, soluția instanței de apel nu poate fi menținută, fiind necesară casarea deciziei și rejudecarea cauzei.

75. În conexiunea circumstanțelor expuse cu normele legale citate anterior, instanța de recurs ajunge la concluzia că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată, deoarece nu a stabilit dacă Casa Națională de Asigurări Sociale este vinovată de neacordarea recalculării, dacă refuzul recalculării s-a bazat pe o interpretare juridică a legislației și nu pe o inacțiune nejustificată a Casei Naționale de Asigurări Sociale, precum și perioada pentru care urmează a fi efectuată recalcularea pensiei.

76. În context instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și,

argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce, în speță, lipsește. Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre. În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

77. Corelând prevederile legale procedurale naționale cu jurisprudența CtEDO referitor la obligația instanțelor naționale de a-și motiva soluțiile, instanța de recurs conchide că circumstanțele expuse anterior denotă că instanța de apel nu și-a îndeplinit obligațiile. Iar aceasta nu poate echivala decât cu încălcarea dreptului la un proces echitabil al recurente, inclusiv dreptul de acces liber la justiție în raport cu obligația instanței de „a auzi” justițiabilii, garantat de art. 20 din Constituție și art. 6 § 1 din Convenție.

78. Având în vedere deficiențele constatate, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că soluția instanței de apel nu poate fi menținută, fiind necesară o rejudecare a cauzei, or, constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauze, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, astfel încât instanța de recurs este în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea soluției adoptate.

79. Totodată, instanța de recurs menționează că jurisprudența Curții Supreme de Justiție la acest capitol este uniformă și suficient de vastă și anume în ceea ce vizează obligația instanțelor de judecată la examinarea litigiilor ce vizează asigurarea socială (pensiile) în temeiul Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544-XII din 23 iunie 1993.

80. Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie prematură, dictată de neelucidarea tuturor circumstanțelor pertinente speței, iar lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă,

completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează necesitatea admiterii recursului depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale și casării deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, cu restituirea cauzei spre rejudecare în aceeași instanță.

81. Subsecvent, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a menționa că prin prisma art. III alin.(1) – (2), pct.1) din Legea Nr. 135 din 13 iunie 2024 pentru modificarea unor acte normative (revizuirea hărții judiciare), Curtea de Apel Chișinău s-a redenumit în Curtea de Apel Centru.

82. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 248, alin. (1), lit. d) din Codul administrativ

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Casează integral decizia din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza de contenciosului administrativ, intentată la acțiunea depusă de Valeriu Baluțel împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind contestarea actului administrativ individual defavorabil și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil, cu remiterea cauzei la rejudecare la Curtea de Apel Centru, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Diana Stănilă